

Покрай голѣмитѣ пѣтища, по които се точатъ кervани, натоварени съ земенъ плодъ, опжтени къмъ есеннитѣ панаири, старитѣ българи сж строили каменни чешми източници — за да спиратъ уморенитѣ пѣтници, да наkvасятъ устни и напоятъ жадния си добитѣкъ. На полянитѣ предъ чешмитѣ хвърлятъ сѣнка грохнали вече плодни дървета, посадени да раждатъ плодъ за ония, които сж тръгнали да си дирятъ хлѣба по чужди крайща: за кervанджиитѣ, гурбетчиитѣ, овчаритѣ, на смели стадата си отъ Балкана къмъ топлитѣ ливади на южното Бѣко море. Тия дървета нѣматъ стопани, селскитѣ пѣдари не ги спохождатъ. Посадили сж ги стари хора — да сторятъ добро дѣло на хората и да оставятъ поменъ. Незнайни топли човѣшки сѣрдца! Тѣ не сж записали имената си въ никоя книга, върху никоя каменна плоча — да оцѣлѣятъ за поколѣнията. Тѣхната едничка награда е да каже утолениятъ пѣтникъ:

— Богъ да прости оня, които е посадилъ туй дърво!

Народнитѣ водачи отъ годинитѣ преди освобождението: монаситѣ съ пачитѣ пера, първитѣ учители, свещеницитѣ и книжовницитѣ, които запалиха кандилата на първитѣ читалища у насъ, бѣха достойни синове на своитѣ бащи — строителитѣ на мостоветѣ и чешмитѣ. На ония, за които божиятъ свѣтъ е билъ градина и въ нея всѣки е билъ длъженъ да посади едно дърво за ближния си. Безкористни културни работници, мжченици на народната свобода, сѣячи на добри семена — тѣхнитѣ сѣрдца излѣчиха обичъ и свѣтлина, която не угасна до день днешенъ. Върху огнищата, накладени отъ първитѣ, новитѣ поколѣния хвърлиха още по-силно гориво. Подъ читалищната стрѣха може да спре всѣки пѣтникъ, които, уморенъ отъ грижата за насжщия хлѣбъ — тръгне да дири храна за душата си.

Срещалъ съмъ ги по селата и градоветѣ — неплатенитѣ читалищни труженици. Тѣ уреждатъ библиотеки за врѣстни и неврѣстни, отбиратъ филми за читалищнитѣ кинематографи, устройватъ беседи и забави. Посрѣщатъ сказчицитѣ, мрѣзнатъ по гаритѣ, разлепятъ афиши. Нѣма да забравя тѣхното вълнение и радостъ, когато погледнатъ пълния салонъ, или натрупанитѣ деца, дошли за книги отъ детската библиотека. Тази е тѣхната единствена награда.

Богъ да имъ дава здраве!

